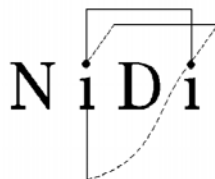

Toekomstverkenning allochtonen uit Midden- en Oost-Europa (MOE-landen)

NIETS UIT DIT RAPPORT MAG WORDEN GECITEERD
ZONDER TOESTEMMING
VAN HET MINISTERIE (VROM-WWI)

Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut
Lange Houtstraat 19, 2511 CV Den Haag
Contact: Groenewold (Groenewold@nidi.nl)

Voorwoord

Toen de planbureaus en het CBS lange termijnsenario's opstelden voor de zogenaamde Welvaart en Leefomgeving (WLO) studie was er nog maar in beperkte mate sprake van arbeidsmigratie uit Midden- en Oost-Europese (MOE) landen. Dat is de afgelopen jaren echter veranderd na de toetreding tot de EU in 2004 van Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Slovenië, Hongarije, en in 2007 van Roemenië en Bulgarije. Het Ministerie van VROM-WWI heeft aan het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) de opdracht gegund om schattingen te maken over te verwachten aantallen allochtonen uit MOE-landen voor de periode 2009-2040.

De schattingen in dit rapport werden verkregen door ze af te leiden uit schattingen die de planbureaus en het CBS maakten voor een grotere groep allochtonen waarvan MOE-landers deel uitmaakten. Dat zijn allochtonen afkomstig uit Europese landen die vóór 2004 geen deel uit maakten van de zogenaamde EER (Europese Economische Ruimte, d.w.z. EU-15 landen plus Noorwegen, Liechtenstein, IJsland). Die groep werd toen 'Overig Europa' genoemd en omvatte, naast de MOE-landen, ook landen als voormalig Joegoslavië, Zwitserland, Rusland, Ukraine en andere voormalige Sovjet republieken. Er zijn twee schattingen voor MOE-landers gemaakt, een hoge en een lage variant. Zij geven de bandbreedte aan waarbinnen de werkelijke ontwikkeling van het aantal allochtonen uit MOE-landen zich vermoedelijk zal ontwikkelen.

De schattingen zijn de volgende. Het totaal aantal allochtonen uit MOE-landen zal toenemen van 115 duizend in 2009 tot een aantal dat in 2015 zal liggen tussen de 155 en 245 duizend, in 2025 tussen de 241 en 438 duizend, en in 2040 tussen de 346 en 749 duizend. Voor zaken als inburgering zijn vooral de schattingen voor de 1ste generatie van belang. De verwachting is dat het aantal 1ste generatie allochtonen uit MOE-landen zal toenemen van 83 duizend in 2009 tot een aantal dat in 2015 zal liggen tussen de 116 en 196 duizend, in 2025 tussen de 175 en 340 duizend, en in 2040 tussen de 233 en 529 duizend personen.

Dit rapport is samengesteld door George Groenewold (groenewold@nidi.nl) en Joop de Beer (beer@nidi.nl) van het NIDI (Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut) in overleg met leden van een interdepartementale begeleidingscommissie, te weten: Sinisa Boksic, Chan Choenni, Valentin Neevel, François Paes, en Martijn Wijma van het Ministerie van VROM-WWI, Roel Jennissen van het Ministerie van Justitie en Lobke Zandstra van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Den Haag, 29 maart 2010

1. Recente ontwikkelingen

Ongeveer 100 miljoen mensen, ongeveer 20%, van de bevolking in de EU (499 miljoen) woonde in 2009 in de tien nieuwe EU-lidstaten in Midden en Oost Europa¹ (MOE-landen). Ongeveer 60 miljoen daarvan wonen in twee landen: Polen en Roemenie (Eurostat, 2009). Sinds de EU-toetreding is in Nederland allereerst de immigratie uit Polen sterk gestegen en daarna, sinds 2007, de immigratie uit Bulgarije en Roemenie. In 2009 stonden in het bevolkingsregister (GBA) 114.413 personen ingeschreven die tot de groep allochtonen uit MOE-landen worden gerekend. Daarvan behoren ongeveer 83 duizend personen tot de 1ste generatie (personen die zelf in een MOE-land zijn geboren en minstens één ouder hebben die niet in Nederland geboren is) en ongeveer 32 duizend tot de 2de generatie (geboren in Nederland met minstens een van de ouders geboren in een MOE-land). Zoals uit tabel 1 blijkt vormen allochtonen uit Polen de belangrijkste subgroep onder allochtonen uit MOE-landen. Aantallen Poolse allochtonen zijn toegenomen van ruim 25 duizend in 1996 tot bijna 69 duizend in 2009. Het geregistreerd aantal allochtonen afkomstig uit Roemenië en Bulgarije was in 2009 ongeveer 13 duizend personen per groep.

Tabel 1: Top-15 geboortelanden van allochtonen in Nederland (1ste en 2de generatie)

1996			2009		
	Aantal	%		Aantal	%
Totaal Bevolking	15.493.889	100,0	Totaal Bevolking	16.485.787	100,0
Totaal Allochtonen	2.498.715	16,1	Totaal Allochtonen	3.287.706	19,9
1 Indonesië	411.622	2,7	1 Indonesië	384.497	2,3
2 Duitsland	411.504	2,7	2 Duitsland	379.559	2,3
3 Suriname	280.615	1,8	3 Turkije	378.330	2,3
4 Turkije	271.514	1,8	4 Marokko	341.528	2,1
5 Marokko	225.088	1,5	5 Suriname	338.678	2,1
6 België	111.228	0,7	6 Nederlandse Antillen en Aruba	134.774	0,8
7 Nederlandse Antillen en Aruba	86.824	0,6	7 België	112.600	0,7
8 Verenigd Koninkrijk	65.663	0,4	8 Verenigd Koninkrijk	77.550	0,5
9 Ex-Joegoslavië	55.887	0,4	9 Ex-Joegoslavië	76.269	0,5
10 Italië	31.484	0,2	10 Polen	68.844	0,4
11 Spanje	28.421	0,2	11 China	50.377	0,3
12 Frankrijk	26.051	0,2	12 Irak	49.202	0,3
13 Polen	25.125	0,2	13 Voormalige Soviet Unie	44.392	0,3
14 China	23.471	0,2	14 Italië	38.355	0,2
15 Verenigde Staten van Amerika	22.730	0,1	15 Afghanistan	37.709	0,2

Het moment van EU-toetreding blijkt een belangrijk effect te hebben gehad op de groei van het aantal allochtonen uit MOE-landen. Uit de CBS Statline database (CBS, 2009) blijkt bijvoorbeeld dat na EU-toetreding van Polen (1 mei 2004) het jaarlijks aantal immigranten uit Polen is vervijfvoudigd. In 2007 migreerden ruim 10.000 Polen, 4.800 Bulgaren, en 2.300 Roemenen naar Nederland.

Analyse van gegevens in GBA registers over migratiemotieven laat zien dat het arbeidsmotief de belangrijkste reden is voor recente migranten uit MOE-landen. Bijvoorbeeld, in 2007 was het arbeidsmotief de belangrijkste reden van immigratie voor 77% van de mannelijke Poolse immigranten, terwijl het huwelijk- en gezinsmotief voor 17% het motief was. Ook voor bijna de helft van de vrouwelijke Poolse immigranten in 2007 was arbeid het belangrijkste motief, terwijl voor ongeveer 32% het huwelijk- en gezinsmotief de hoofdreden van immigratie was. Voor Bulgaarse en Roemeense immigranten gelden vergelijkbare cijfers. De registratie laat ook zien dat, sinds 2004,

¹ Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Slovenië, Hongarije, Roemenië en Bulgarije

steeds meer immigrantenvrouwen uit deze landen om reden van werk naar Nederland kwamen en minder vanwege huwelijk- of gezinsredenen (CBS, 2009).

Het is goed om de bovenstaande ontwikkelingen in Nederland in Europees perspectief te plaatsen. Nederland is namelijk (nog) niet echt een belangrijk land van bestemming te zijn voor migranten uit MOE-landen. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de jaarlijkse schattingen dat het MIMOSA² project maakt met betrekking tot migratiestromen tussen EU-landen en met de buitenwereld. In 2006 koos slechts 2.4% van de Poolse emigranten Nederland als bestemmingland terwijl 41% de voorkeur gaf aan Duitsland en 17% aan het Verenigd Koninkrijk. Bijna 20% van de Poolse emigranten koos zelfs een land buiten Europa als bestemmingsland. Dat laatste is nog vaker het geval bij Bulgaarse emigranten waarvan bijna de helft naar landen buiten Europa migreerde en maar 0,6% Nederland als bestemmingsland koos. De cijfers van voorgaande jaren zijn van vergelijkbare grootte.

Gegeven deze ontwikkelingen, wat zijn nu de korte (tot 2015) en lange termijn (2025, 2040) verwachtingen met betrekking tot aantallen allochtonen uit MOE-landen? Op deze vraag wordt in de volgende paragraaf een verkennend antwoord gegeven.

2. Toekomstverwachtingen

Op basis van de veronderstellingen van twee toekomstscenario's voor de Nederlandse economie en maatschappij zijn schattingen gemaakt van te verwachte aantallen 1ste en 2de generatie allochtonen uit MOE-landen. Gebruik kon worden gemaakt van de basisgegevens en van de bevolkingsvoorberekeningen die voor alle allochtone hoofdgroepen zijn gemaakt in het kader van de Welvaart en Leefomgeving (WLO) scenario's (CPB *et al.*, 2006; De Jong en Hilderink, 2004; De Jong, 2008). Deze zogenaamde WLO scenario's zijn in de periode 2000-2002 door de planbureaus en het CBS gemaakt en zijn gebaseerd op de CBS allochtonen prognose 2002-2050. De WLO scenario's betreffen eigenlijk vier verschillende maatschappelijke toekomstvisies (genaamd Global Economy, Strong Europe, Transatlantic Markets, Regional Communities) waarin verschillende veronderstellingen gemaakt worden over de rol van de overheid in de economie en samenleving (groot versus gering) en over het ontwikkelingspad van de Nederlandse economie (globalisering versus nationale gerichtheid). Aan elk scenario zijn verschillende verwachtingen gekoppeld over demografische factoren (geboorten, sterfte, immigratie en emigratie) van de Nederlandse bevolking als geheel en van allochtone hoofdgroepen in het bijzonder. Elk WLO scenario leidt dus tot een andere bevolkingsgroei. Echter, deze WLO scenario's leveren geen schattingen op over de toekomstige omvang van het aantal allochtonen uit MOE-landen maar wèl voor de groep Overig Europa als geheel. De categorie Overig Europa omvat dus de 10 MOE-landen die na 2004 EU-lid zijn geworden en landen zoals Rusland, Oekraïne, het voormalige Joegoslavië. Met behulp van twee methoden, beschreven in annex 1, kunnen echter wel plausibele schattingen voor toekomstige aantallen 1ste en 2de generatie allochtonen uit MOE landen worden afgeleid uit schattingen die voor de groep als geheel (Overig Europa) zijn gemaakt. Alvorens deze berekeningen uit te voeren is eerst onderzocht of de vooruitberekeningen die in 2001 in het kader van de WLO scenario's voor 2002-2050 waren gemaakt nog wel actueel zijn. Dit is gedaan door ze te spiegelen aan uitkomsten van de meest recente (2008) CBS allochtonenprognose en daaruit blijkt dat de vooruitberekeningen hun actualiteitswaarde niet hebben verloren (zie annex 2).

Er zijn twee type schattingen MOE-landers gemaakt, een hoge en een lage variant. Dit kon worden gerealiseerd door twee van de vier WLO scenario's als uitgangsscenario's te kiezen en wel die scenario's welke, enerzijds, 'uiterste' ontwikkelingen beschrijven met betrekking tot de koers van de

² Modelling Migration and Migrant Populations (MIMOSA), zie: <http://www.nidi.knaw.nl/nl/projects/230211/>, en Raymer (2009)

Nederlandse economie en rol van de overheid en, anderzijds, de *hoogste* en de *laagste* voorspellingen opleveren voor de bevolkingsgroei van allochtone groepen. De achterliggende gedacht om op deze manier de scenario's te kiezen is dat de werkelijke ontwikkeling van toekomstige aantallen MOE-landers dan zal afspelen binnen de bandbreedte van deze twee 'uiterste' scenario's. De twee WLO scenario's die aan deze criteria voldoen zijn het Global Economy (hoogste economische- en bevolkingsgroei) en het Regional Communities scenario (laagste economische- en bevolkingsgroei). De hoofdkenmerken van de scenario's zijn in onderstaande tabel samengevat.

Tabel 2: Verwachte ontwikkeling in economische en demografische kernvariabelen.

	Global Economy	Strong Europe	Transatlantic Markets	Regional Communities
Economie				
Rol en kosten overheidsapparaat	Gering	Groot	Gering	Groot
Marktwerking in publieke en econ. sectoren	Hoog	Laag	Hoog	Laag
Verwachte groei BNP	Groot	Stabiele groei	Gemiddeld	Laag
Toename inkomensgroei	Groot	Gemiddeld	Groot	Laag
Toename inkomensverschillen	Groot	Gemiddeld	Groot	Laag
Demografie				
Bevolkingsgroei en samenstelling	dalend, vergrijzing	dalend, vergrijzing	dalend, vergrijzing	dalend, vergrijzing
Sterfte (levensverwachting)	Hoog	Hoog	Gemiddeld	Laag
Vruchtbaarheid (Gemidd. Kindertal)	Hoog	Hoog	Gemiddeld	Laag
Netto migratie EU met rest van de wereld	Hoog pos.	Hoog pos.	Gemiddeld	Laag pos.
	Hoog positief, grote migratie stromen, Turkije toetreding EU	Hoog positief, grote migratie stromen, Turkije toetreding EU	Hogere migratie stromen, vnl. vanwege toename inkomensverschillen in wereld, geen EU uitbreiding	Laag pos., restrictief immigratie beleid, geringe migratie, geen EU uitbreiding
Netto Interne EU migratie				

Om schattingen voor MOE-landers af te kunnen leiden uit die welke voor de groep Overig Europa zijn gemaakt is een veronderstelling gemaakt over hoe de groei van de subgroep MOE-landers zich in de toekomst vermoedelijk zal verhouden tot de groei van de groep als geheel (Overig Europa). Er is verondersteld dat in de komende jaren een *selectief immigratiebeleid* wordt toegepast waarbij er een voorkeur is voor migranten afkomstig uit EU-lidstaten (MOE-landen). Dat betekent dus dat het voor migranten uit niet-EU landen van Midden en Oost-Europa moeilijker is om naar Nederland te migreren en daar voor onbeperkte duur te verblijven, dan voor MOE-landers. In feite is dat selectief beleid van toepassing sinds de EU-toetreding van de MOE-landen in 2004 en 2007. De achterliggende gedachte om veronderstelling expliciet in te voeren is dat zo'n selectief migratiebeleid, wanneer het wordt toegepast in een verschillende economische context, tot een *verschillend substitutie-effect* zal leiden. Wat daarmee wordt bedoeld wordt duidelijk in de onderstaande beschrijving van de twee contexten die aanleiding geven tot een hoge en een lage schatting voor het toekomstig aantal MOE-landers, en in annex 1.

Hoge variant

Kenmerkend voor deze variant is dat ze speelt in een maatschappelijke toekomst waarin sprake is van een open, internationaal georiënteerde economie, met relatief hoge economische groeiverwachtingen en een hoge arbeidsvraag. De rol van de overheid in de samenleving en de

economie is beperkt en de focus is op kerntaken (zoals infrastructuur, veiligheid). Ondanks de relatief hoge arbeidsvraag past de overheid een selectief immigratiebeleid toe waarbij de voorkeur wordt gegeven aan arbeidsmigranten uit EU-landen, zoals de MOE-landen. Het beoogde effect van dit beleid is dat er een 'substitutie-effect' optreedt waardoor er relatief vaker immigranten uit MOE-landen naar Nederland komen dan immigranten uit andere landen in de groep Overig Europa (bijv. Ukraine, Rusland). Om een positief effect van dit beleid tot uitdrukking te brengen wordt verondersteld dat de toekomstige groei van het aantal migranten uit de groep Overig Europa *volledig* voor rekening zal komen van immigranten uit de MOE-landen. Met andere woorden: voor elk jaar in de periode 2009-2040 wordt de verhouding in de groei van beide groepen op 100% gesteld. Dat is ongeveer 20% hoger dan wat in de periode 2002-2008 gemiddeld per jaar werd waargenomen (83%). In annex 1 wordt hierop nader ingegaan en uitgelegd hoe met behulp van deze veronderstelling schattingen van het toekomstig aantal allochtonen uit MOE-landen is afgeleid.

Lage variant

Deze variant speelt in een toekomst waar lagere economische groeicijfers gelden dan in het bovenstaande scenario. De rol en invloed van de overheid is relatief groot, ook met betrekking tot het reguleren van de migratie en inburgering. De economie is voornamelijk nationaal georiënteerd. De arbeidsvraag is lager dan in de bovenstaande context waardoor de groei van de immigratie en het aantal allochtonen uit Overig Europa (inclusief MOE-landen) ook op een lager niveau zal afspelen. Het effect van een selectief migratiebeleid maakt dat Nederland als bestemmingsland voor MOE-landers relatief minder aantrekkelijk is dan in de hoge variant waardoor het veronderstelde 'substitutie-effect' ook geringer zal zijn. Dus er wordt wel een groei verwacht van het aantal immigranten uit MOE-landen maar ten opzichte de groei van het aantal immigranten uit Overig Europa is de groeiverwachting wat lager dan in de hoge variant. Rekenkundig wordt dit tot uitdrukking gebracht door een wat lager groeiverhoudingspercentage (90%) te veronderstellen dan in de hoge variant.

Bovenstaande veronderstellingen over mogelijke toekomstige ontwikkelingen in de economie en samenleving hebben tot de volgende uitkomsten geleid (voor details zie annex1).

In het basisjaar (2002) van de schattingen stonden er in totaal 124 duizend personen in het bevolkingsregister ingeschreven als 1ste generatie allochtoon uit Overig Europa (inclusief MOE-landen) en slechts 38 duizend uit MOE-landen. Zes jaar later, in 2008, zijn deze aantallen opgelopen tot, respectievelijk, 167 en 74 duizend personen. Dat is een gemiddelde jaarlijkse groei van, respectievelijk, 5% (Overig Europa) en 12% (MOE-landen).

Annex 1 (kolom b^(T)) laat zien dat de waargenomen aantallen 1ste generatie allochtonen uit MOE-landen (74 duizend) in het meest recente jaar (2008) waarvoor bevolkingsregister gegevens beschikbaar zijn ongeveer in het midden ligt van schattingen die de hoge en lage variant opleveren, respectievelijk, 83 duizend en 67 duizend. Dat is ook precies wat de beoogd wordt bij het maken van toekomstscenario's: de werkelijke ontwikkeling wordt verwacht te verlopen binnen de bandbreedte die wordt aangegeven door hoge en lage variant schattingen. Omdat de 'onzekerheid' toeneemt naarmate verder in de toekomst wordt voorspeld zullen uitkomsten van de hoge en lage variant verder uit elkaar komen te liggen. Dat is te zien in de grafieken in annex 2.

In tabel 3 zijn de resultaten samengevat en in tabel 4 worden de lange termijn uitkomsten nog eens naar leeftijd en geslacht gepresenteerd. Voor de korte termijn tot 2015 de verwachting is dat het *totaal* aantal allochtonen uit MOE-landen zal toenemen van ongeveer 115 duizend in 2009 tot aantallen die zullen liggen tussen 155 en 245 duizend personen. Op langere termijn moet in 2025 rekening worden gehouden met een aantal dat ligt tussen de 241 en 438 duizend, en in 2040 tussen de 346 en 749 duizend personen.

Tabel 3: Waargenomen en schattingen voor het toekomstig aantal 1ste en 2de generatie MOE-landen allochtonen (aantallen x1000).

		1-ste generatie	2-de generatie	Totaal
CBS (Bevolkingsregister)	2009	83	32	115
Hoge variant	2015	196	49	245
Lage variant	2015	116	39	155
Hoge variant	2025	340	98	438
Lage variant	2025	175	66	241
Hoge variant	2040	529	220	749
Lage variant	2040	233	113	346

Tabel 4: Waargenomen en geschat aantal allochtonen uit MOE-landen naar generatie, scenario, leeftijd en geslacht.

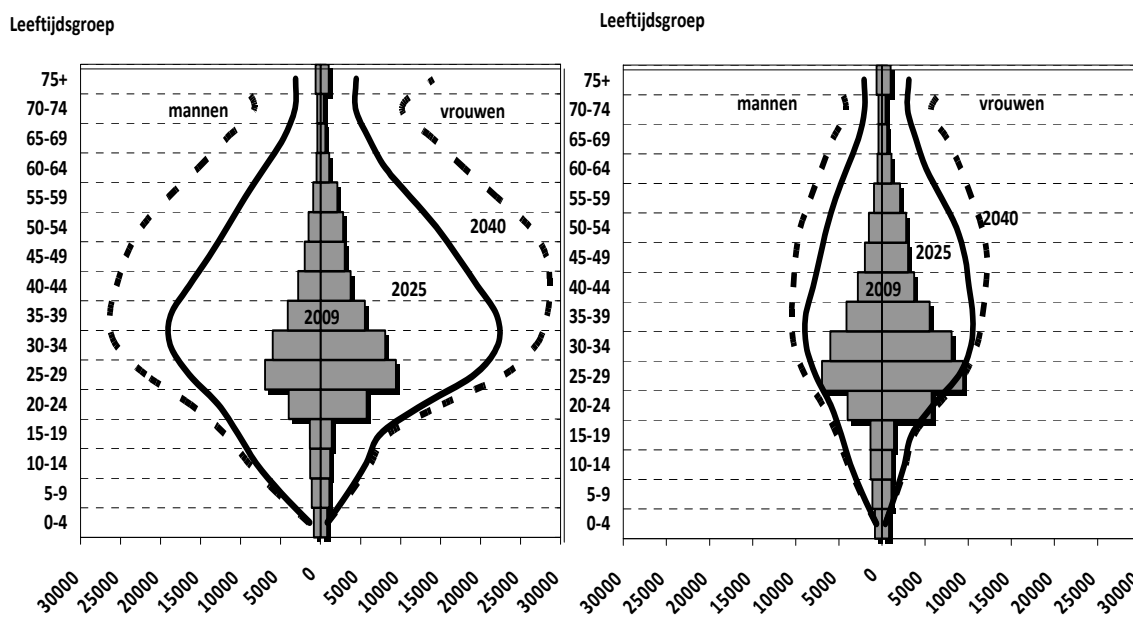
1 ^{ste} Generatie	2009 (GBA)			2025						2040					
	M	V	Totaal	Hoge variant			Lage variant			Hoge variant			Lage variant		
				M	V	Totaal	M	V	Totaal	M	V	Totaal	M	V	Totaal
0-4	824	805	1.629	1.371	843	2.214	635	388	1.023	1.494	914	2.409	683	416	1.100
5-9	1.117	1.100	2.217	4.912	3.406	8.317	2.257	1.563	3.820	5.402	3.713	9.115	2.431	1.671	4.102
10-14	1.315	1.182	2.497	8.027	5.699	13.726	3.665	2.600	6.265	8.941	6.267	15.208	3.954	2.772	6.726
15-19	1.343	1.398	2.741	10.323	7.524	17.848	4.728	3.438	8.166	11.979	8.525	20.505	5.217	3.698	8.916
20-24	3.984	5.760	9.744	12.816	12.902	25.719	5.956	5.927	11.883	16.253	15.248	31.501	6.850	6.405	13.256
25-29	6.963	9.417	16.380	16.414	19.214	35.627	7.674	8.863	16.537	21.839	23.028	44.866	8.854	9.443	18.297
30-34	5.994	8.070	14.064	18.803	22.145	40.949	8.795	10.313	19.108	25.586	26.963	52.549	10.169	10.985	21.155
35-39	4.110	5.543	9.653	18.769	22.034	40.803	8.862	10.534	19.396	26.367	28.329	54.696	10.486	11.652	22.139
40-44	2.801	3.748	6.549	16.454	19.609	36.063	7.999	10.085	18.083	25.504	28.622	54.126	10.284	12.039	22.322
45-49	1.989	3.022	5.011	13.954	17.131	31.086	7.207	9.634	16.841	24.329	28.264	52.593	10.033	12.192	22.225
50-54	1.520	2.797	4.317	11.654	14.446	26.100	6.399	8.632	15.031	22.365	26.139	48.504	9.457	11.614	21.071
55-59	917	2.090	3.007	9.430	11.234	20.664	5.383	6.936	12.320	19.008	22.059	41.067	8.299	10.425	18.724
60-64	526	1.085	1.611	7.002	8.108	15.111	4.085	5.125	9.210	15.260	17.958	33.218	7.022	9.171	16.193
65-69	401	611	1.012	4.624	6.015	10.639	2.758	3.940	6.697	11.706	14.022	25.728	5.696	7.569	13.265
70-74	421	405	826	3.182	4.374	7.556	2.026	2.967	4.993	8.277	10.159	18.436	4.155	5.667	9.822
75+	640	1.014	1.654	3.127	4.448	7.576	2.075	3.115	5.190	10.161	14.121	24.281	5.178	8.079	13.257
Totaal	34.865	48.047	82.912	160.864	179.134	339.998	80.504	94.059	174.564	254.471	274.331	528.802	108.770	123.801	232.571

2 ^{de} Generatie	2009 (GBA)			2025						2040					
	M	V	Totaal	Hoge variant			Lage variant			Hoge variant			Lage variant		
				M	V	Totaal	M	V	Totaal	M	V	Totaal	M	V	Totaal
0-4	3.466	3.391	6.857	16.230	14.518	30.748	7.995	7.620	15.615	23.320	22.175	45.495	8.975	8.533	17.508
5-9	1.933	1.885	3.818	13.081	11.252	24.334	6.771	6.444	13.215	20.828	19.789	40.617	8.732	8.309	17.041
10-14	1.507	1.334	2.841	9.021	6.842	15.864	5.339	5.061	10.400	18.175	17.242	35.416	8.374	7.963	16.336
15-19	1.116	972	2.088	5.091	3.490	8.581	3.831	3.621	7.452	15.586	14.757	30.343	7.755	7.370	15.125
20-24	654	680	1.334	2.736	1.982	4.718	2.544	2.385	4.928	12.651	11.975	24.626	6.598	6.272	12.870
25-29	569	575	1.144	1.655	1.236	2.891	1.652	1.515	3.167	8.627	8.195	16.822	5.142	4.903	10.045
30-34	470	483	953	965	671	1.636	964	897	1.861	4.839	4.618	9.457	3.657	3.497	7.155
35-39	533	525	1.058	600	537	1.137	599	598	1.197	2.638	2.512	5.150	2.452	2.336	4.788
40-44	735	758	1.493	583	612	1.195	582	587	1.169	1.660	1.545	3.205	1.654	1.541	3.196
45-49	931	904	1.835	594	567	1.161	592	587	1.179	1.016	949	1.965	1.012	945	1.957
50-54	1.040	1.001	2.041	482	407	889	480	472	952	656	642	1.298	652	639	1.291
55-59	1.168	1.169	2.337	396	370	766	394	385	779	619	614	1.233	613	609	1.222
60-64	947	930	1.877	395	420	815	392	397	788	599	596	1.195	590	589	1.179
65-69	392	416	808	422	464	886	416	439	855	460	471	931	448	463	911
70-74	254	277	531	446	536	982	435	492	926	335	379	715	320	370	690
75+	178	308	486	571	556	1.127	539	652	1.191	833	1.052	1.885	713	926	1.639
Totaal	15.893	15.608	31.501	53.268	44.462	97.730	33.523	32.151	65.674	112.841	107.512	220.353	57.688	55.265	112.954

Voor zaken als inburgering zijn de schattingen voor de 1ste generatie relevant. De verwachting is dat het aantal 1ste generatie allochtonen uit MOE-landen zal toenemen van 83 duizend in 2009 tot een aantal dat in 2015 zal liggen tussen de 116 en 196 duizend, in 2025 tussen de 175 en 340 duizend, en in 2040 tussen de 233 en 529 duizend. Het gevolg is dat het aandeel 1ste generatie MOE-landers onder allochtonen afkomstig uit Midden en Oost Europa in de periode 2009-2040 zal oplopen van ongeveer 45% in 2009 tot een percentage dat zal liggen tussen de 66% en 84% in 2040. Voor de planning van onderwijs- en jeugdvoorzieningen is de verwachte groei van de 2de generatie relevant. Tabel 3 laat zien dat het aantal 2de generatie MOE-landers flink zal groeien, namelijk van 32 duizend in 2009 tot een aantal dat in 2040 zal liggen tussen de 113 en 220 duizend. Dat komt neer op een gemiddeld jaarlijkse groeipercentage tussen de 4.1% en 6.2%³.

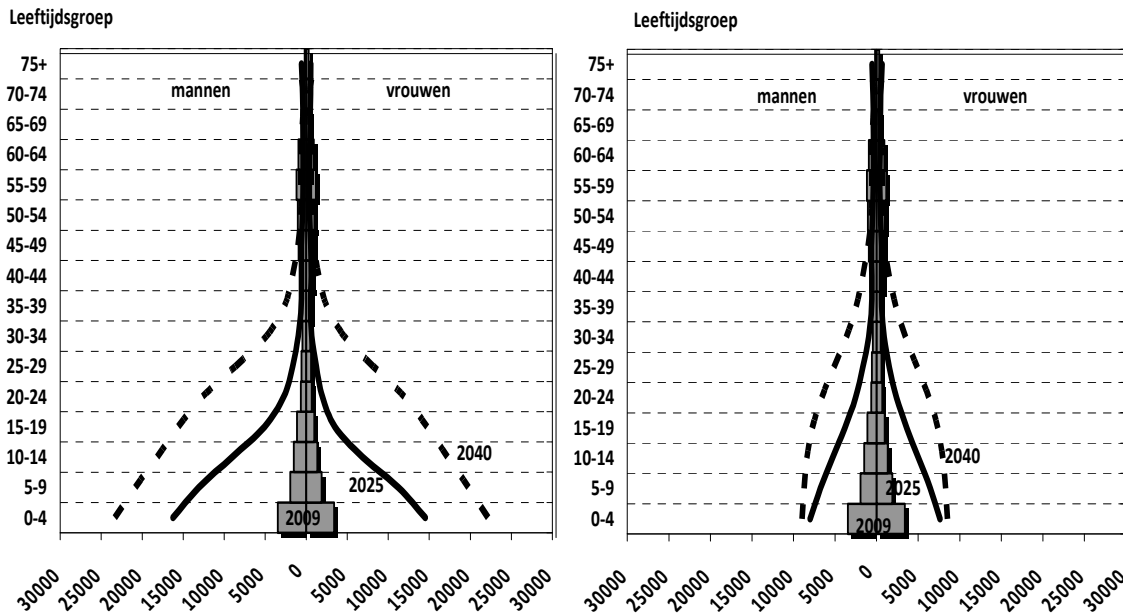
De leeftijd en geslachtspecifieke aantallen die in tabel 4 worden getoond zijn relevant voor planners om, bijvoorbeeld, lange termijn kostenramingen te maken van voorzieningen waarvoor het aantal personen naar leeftijd (en geslacht) bekend moet zijn. Bijvoorbeeld, ramingen voor de kosten te maken van voorzieningen om taalachterstand van meegemigreerde kinderen van immigranten uit MOE-landen. Wat echter in tabel 4 niet in het oog springt is dat de geslachtsverdeling onder 1ste generatie MOE-landers nogal 'scheef' is (meer vrouwen dan mannen in bepaalde leeftijdsgroepen). Dat kan beter worden waargenomen in bevolkingspiramides van figuren 1 en 2. De oorzaak van die scheve verdeling is dat vóór EU-toetreding in 2004 en 2007 de geslachtsverhouding onder immigranten uit MOE-landen jarenlang in het voordeel van vrouwelijke immigranten lag (bijvoorbeeld, 75 mannelijke immigranten uit Polen op elke 100 vrouwelijke immigranten in 2004). Voor een belangrijk deel was dat het gevolg van de immigratie van importbruiden uit Polen. De WLO vooruitberekeningen die in 2001 zijn gemaakt voor de groep Overig Europa (inclusief MOE-landen) zijn ervan uit gegaan dat deze scheve geslachtsverhouding onder immigranten zal blijven bestaan. Echter, na EU-toetreding van de MOE-landen in 2004 en 2007 bleek al snel uit de CBS statistieken (CBS, 2009) dat de geslachtsverhouding was omgeslagen in het voordeel van de mannen (bijvoorbeeld, een geslachtsverhouding onder Poolse immigranten van 125 in 2007, zie ook: Weltevrede *et al.*, 2009, Korf, 2009; ABU, 2009).

Figuur 1: Waargenomen (2009) en verwachte aantallen 1ste generatie allochtonen uit MOE-landen (2025 en 2040) volgens het hoge groei scenario (links) en het lage groei scenario (rechts).

³ $\ln(220/32) : (2040-2009) = 0,062$ oftewel 6,2%

Figuur 2: Waargenomen (2009) en verwachte aantallen 2de generatie allochtonen uit MOE-Landen (2025 en 2040) volgens het hoge groei scenario (links) en het lage groei scenario (rechts).

De conclusie zou dus kunnen zijn dat de hier gepresenteerde schattingen de toekomstige ontwikkelingen in aantallen MOE-landers niet goed kunnen voorspellen. Echter, dat is niet zo omdat de meest recente CBS gegevens laten zien dat zich een afvlakking heeft afgetekend in de stijging van die geslachtsverhouding onder immigranten uit MOE-landen. Dat komt omdat er sinds 2006 ook steeds meer vrouwen in MOE-landen zijn die niet zozeer om reden van huwelijk migreren maar om reden van werk. Bijvoorbeeld, in 2003 was arbeid nog slechts het motief van 1 op de 5 vrouwelijke Poolse immigranten maar in 2007 was arbeid al het motief van 1 op de 2 vrouwelijke immigranten. Van een vergelijkbare ontwikkeling is sprake onder Roemeense en Bulgaarse migranten (CBS, 2009).

Het lijkt er vooralsnog op dat vlak voor en na EU-toetreding het vooral de mannen uit MOE-landen waren die migreerden, en dat pas na een paar jaar de arbeidsmigratie van vrouwen goed op gang is gekomen. Het is aannemelijk om te veronderstellen dat de geslachtsverhouding bij immigranten uit MOE-landen weer omslaat in het voordeel van vrouwen. Immers, naast de bestaande huwelijksmigratiestromen, zal, aangemoedigd door de vergrijzing in Nederland, de arbeidsvraag toenemen in traditionele vrouwenberoepen, zoals in de verzorging en verpleging. Er zijn daarbij nog twee aspecten van belang die genoemd moeten worden. Het eerste aspect is dat veel vrouwen in MOE-landen werken of op zoek zijn naar werk, enerzijds vanwege de financiële noodzaak en anderzijds omdat ze zijn opgegroeid in de traditie van de marxistisch-communistische traditie waarin vrouwen, net als mannen, een arbeidsplicht hebben (Culturescoop, 2009; Boom de, 2008). Het vóórkomen van migratie-intenties bij vrouwen in MOE-landen (en de realisatie ervan) hoeft daarom niet minder te zijn dan bij mannen het geval is. Het tweede aspect is dat relatief veel vrouwen in MOE-landen opgeleid zijn technische beroepen waardoor zij zich bij het realiseren van een migratie-intentie niet hoeven te beperken tot het zoeken naar een baan in de verpleging of verzorging (of naar een huwelijkspartner in Nederland). Als de verwachte omslag van de geslachtsverhouding in het voordeel van vrouwen inderdaad doorzet dan is dat ondersteuning voor de plausibiliteit van schattingen die in dit rapport voor MOE-landers zijn gemaakt.

Ook voor andere allochtone hoofdgroepen zijn vergelijkbare schattingen gemaakt (De Jong en Hilderink, 2004) waardoor schattingen voor allochtonen uit MOE-landen in dit rapport in context

kunnen worden geplaatst. Tabel 5⁴ laat ondermeer zien dat in 2009 inmiddels 3,3 miljoen mensen van allochtone afkomst zijn, en komt neer op ongeveer 20% van de bevolking. De verwachting is dat in 2025 het totaal aantal allochtone zal liggen tussen de 3,8 en 5,0 miljoen personen, en in 2040 tussen de 4,1 en 6.2 miljoen personen. De lage variant impliceert dat in 2040 ongeveer 1 op de 4 Nederlanders van allochtone herkomst is terwijl dat in de hoge variant 1 op de 3 Nederlanders zal zijn. De verwachting is dat het aandeel MOE-landers in de bevolking in de periode 2009-2040 zal toenemen van 0,7 procent tot een percentage dat zal liggen tussen de 2,0 en 4,3 procent in 2040. Tabel 5 laat ook zien dat, zowel in het lage en hoge scenario, het percentage niet-westerse allochtonen⁵ in de Nederlandse bevolking zal toenemen van 11% in 2009 tot een percentage dat in 2040 zal liggen tussen ongeveer 13% en 21%. Uit de aantallen in de tabel kan ook worden afgeleid dat het aandeel niet-westerse allochtonen in het totaal aantal allochtonen zal toenemen, en wel van 55% in 2009 tot een aandeel dat in 2040 zal liggen tussen de 57% en 60%.

Tabel 5. Schattingen voor allochtone hoofdgroepen in Nederland in 2025 en 2040 volgens de lage en hoge scenariovariant (aantallen x 1000)

Aantallen x1000	2009	2025		2040	
	Stand	Laag	Hoog	Laag	Hoog
Europa: EU MOE-landen	115	241	438	346	749
Europa: Overige EU-landen	752	750	905	766	974
Europa: Turkije	378	407	595	411	741
Europa: Overige landen	155	191	189	225	218
Azie: China	50	97	243	126	386
Azie: Indonesie	385	350	356	296	311
Azie: Overig Azië (excl.Indonesie)	292	426	497	522	649
Marokko	340	387	452	400	514
Suriname	338	329	386	297	399
Antillen en Aruba	135	131	211	133	265
Rest van de wereld	348	468	709	556	984
Totaal	3.288	3.775	4.981	4.077	6.189
Waaronder: Niet-Westerse landen	1.809	2.159	2.922	2.338	3.686

Percentage allochtonen	19,9%	21,9%	28,9%	23,3%	35,4%
Percentage EU-allochtonen	5,3%	5,8%	11,3%	6,4%	14,1%
Percentage EU-MOE-landers	0,7%	1,4%	2,5%	2,0%	4,3%
Percentage Niet-Westerse landen	11,0%	12,5%	17,0%	13,4%	21,1%

In het kader van de verwachte groei van aantallen MOE-landers in Nederland is het zinvol stil te staan bij het aspect van de verblijfsduur. Dat is relevant voor het vaststellen van, bijvoorbeeld, de woningbehoefte en planning van woonvoorzieningen, maar ook voor de woonsegregatie en sociale cohesie in wijken en buurten. De toename van het aantal migranten uit MOE-landen heeft ertoe geleid dat de gemiddelde verblijfsduur van allochtonen uit MOE-landen tussen 2003 en 2008 aanzienlijk is afgenomen, een reflectie van recente groei van het aantal immigranten uit MOE-landen. Zo was in 2003 de gemiddelde verblijfsduur van nog maar 11 % van de migranten uit MOE-landen korter dan 1 jaar^{6,7}. Vijf jaar later, in 2008, is het percentage met kort verblijf opgelopen tot

⁴ Het CBS (Statline) deelt Turkije in bij de landen die tot het werelddeel Europa behoren.

⁵ Niet-westerse allochtoon (CBS definitie): allochtoon met als herkomstsgroepering een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije. Op grond van hun sociaaleconomische en sociaal-culturele positie worden allochtonen uit Indonesië (voormalig Nederlands-Indië) en Japan (veelal werknemers van Japanse bedrijven en hun gezin) tot de westerse allochtonen gerekend.

⁶ Hierbij wordt aangetekend de CBS categorie 'korter dan 1 jaar' de werkelijkheid onderschat omdat alleen personen opgenomen worden die een *geregisteerde* verblijfsduur van 6 tot en met 11 maanden hebben. Immigrant worden

bijna 26%. Van de immigranten is echter nog maar weinig bekend of zij, uiteindelijk, langer zullen verblijven dan aanvankelijk de bedoeling was. Uit onderzoek (Boom de, 2008; Weltevrede *et al.*, 2009) blijkt dat met het inschatten van die verblijfsduur met ten minste twee aspecten moet worden rekening gehouden. Het eerste aspect is dat allochtonen uit MOE-landen zeker niet als een homogene groep moet worden beschouwd, en het tweede aspect is het verschijnsel van de circulaire migratie onder MOE-landers.

Met betrekking tot het eerste aspect is het zo dat er onderscheid gemaakt moet worden tussen twee hoofdgroepen allochtonen uit MOE-landen. De eerste groep bestaat uit personen die al vele jaren in Nederland wonen. Zij zijn vaker vrouw en relatief hoog opgeleid (bijvoorbeeld de Oost-Europese bruiden, politieke vluchtelingen uit voormalige Oostbloklanden). De tweede groep bestaat uit relatief laagopgeleide migranten, die vrij recent, na de EU-toetreding naar Nederland migreerden en een korte verblijfsduur(intentie) hebben (bijvoorbeeld Poolse landarbeiders die in de Nederlandse land- en tuinbouw zijn komen werken, of als bouwvakker in de woningbouw). MOE-landers met een korte verblijfsduur(intentie) blijken met betrekking tot woonlocatie en -eisen nogal van lang verblijvende MOE-landers te verschillen. Ongeveer twee derde van de eestgenoemde groep woont samen met meerdere landgenoten in een huis, appartement of caravan. Zij wonen in de traditionele allochtonenwijken in de grote steden of dichtbij of op de werklocatie (bijvoorbeeld op het erf van tuinders in het Westland). Echter, ongeveer tweederde van de laatstgenoemde groep woont in zelfstandige woonruimte en gespreid over Nederland. Wooneisen onder MOE-landers met een korte verblijfsintentie zijn relatief laag, omdat men de woonlasten wil drukken om meer spaargeld mee te kunnen nemen naar het land van herkomst. Ook op het terrein van de inburgering verschillen deze twee groepen (zie bijvoorbeeld: Minkiewicz, 2009; Dagevos en Gijsberts, 2009; Dagevos en Gijsberts, 2010).

Met betrekking tot het tweede aspect geldt dat korte verblijfsintenties tot lange verblijfsintenties kunnen leiden. De reeds lang in Nederland verblijvende groep MOE-landers zullen waarschijnlijk niet in grote getale remigreren. Dat is nog wel het geval bij de tweede groep MOE-landers. Die laatstgenoemde groep (Weltevrede, 2009) komt hier in eerste instantie met een korte verblijfsduur(intentie): men wil in korte tijd veel werken om geld te sparen alvorens terug te keren naar het land van herkomst. Na verloop van tijd keert men weer terug naar Nederland om wederom voor een korte tijd hier te werken en te remigreren (circulaire migratie). Gezien de beperkte reistijd en -kosten en vrijheid om te komen en gaan kan circulaire migratie ook gemakkelijker worden omgezet in een besluit om zich permanent in Nederland te vestigen. Het voornoemde onderzoek (Weltevrede, 2009) constateert inderdaad dat de wens om langer te blijven toeneemt naarmate men meerdere keren in Nederland heeft gewoond en gewerkt. Dat is ook niet zo verwonderlijk omdat tijdens het verblijf in Nederland 'sociaal kapitaal' (vrienden, collega's, werkgevers) wordt opgebouwd dat aanleiding kan zijn om na verloop van tijd weer terug te keren in Nederland, of om zelfs te besluiten zich permanent te vestigen in Nederland. Terugkeerintenties blijken overigens te verschillen naar herkomstland en andere kenmerken. Bijvoorbeeld, het is bekend dat veel Polen zich sterk met het herkomstland verbonden voelen en met familie aldaar en dat bevordert terugkeerintenties. Echter naarmate de arbeidsmigrant jonger, hoger opgeleid of vakman is, is de terugkeerintentie minder.

Met betrekking tot de tijdelijkheid en permanentheid van verblijf van 1ste generatie MOE-landers mag niet onvermeld blijven dat het ook mogelijk is dat zich een ontwikkeling voltrekt zoals voorzien door de aanhangers van het *transnationalisme* (zie bijvoorbeeld Kivisto, 2001; Portes, 2001;). In deze

namelijk pas in het bevolkingsregister opgenomen als zij gedurende een halfjaar minstens twee derde van de tijd in Nederland hebben gewoond. Veel van de tijdelijke arbeidsmigranten die als seizoenswerkers voor een paar maanden in de land en tuinbouw werken (bijv. in het Westland, de Bollenstreek) vallen dus buiten de GBA registratie en statistieken.

⁷ Voor de volledigheid: emigranten dienen zich uit te schrijven als de verwachte verblijfsduur in het buitenland minimaal acht maanden bedraagt.

visie op internationale migratie blijven vooral 1ste generatie migranten banden onderhouden en investeren, ondermeer via financiële overdrachten (remittances), in de relaties met familie en kennissen in het herkomstland. Migranten keren daarbij ook periodiek voor langere tijd terug naar 'huis', terwijl ze in het land van bestemming moeite doen om hun cultuur te reproduceren met het doel daar een tweede 'thuis' te creëren. Gevolg is dat zij met een been in het land van herkomst leven en met het andere in het land van bestemming. In de praktijk kan dat betekenen dat zij voor een bepaalde tijd in het land van bestemming wonen en dat daarna, voor bepaalde tijd, wordt geremigreerd of naar een ander land wordt doorgemigreerd. Gezien de relatief korte reisafstanden tussen MOE-landen en Nederland, evenals de beperkte culturele verschillen, is deze migratiestijl een gedragsoptie voor 1ste generatie migranten uit MOE-landen (en andere EU-landen). De implicatie van deze visie zou dus kunnen zijn dat er onder 1ste generatie allochtonen uit MOE-landen een groeiende groep mensen ontstaat die semipermanent in Nederland verblijft. Bijvoorbeeld, een deel van het jaar wordt in Nederland gewoond en gewerkt waarna *de facto* wordt geremigreerd (eventueel zonder dat men zich laat uitschrijven uit het bevolkingsregister, bijvoorbeeld om te voorkomen dat AOW rechten naar beneden worden bijgesteld), waarna men, na verloop van tijd, weer terugkeert in Nederland (circulaire en pendel migratie). Bij dit soort semipermanent verblijf zal de aard en kwaliteit van inburgering en integratie in de Nederlandse samenleving vermoedelijk anders zijn dan wanneer MOE-landers zouden komen met de intentie om zich permanent in Nederland te vestigen. Onderzoek (Levitt en Waters, 2002; Lee, 2004) laat overigens zien dat het transnationale gedrag van ouders (de 1ste generatie) niet automatisch door in het bestemmingsland geboren kinderen (de 2de generatie) wordt overgenomen omdat de banden en identificatie met het herkomstland van de ouders anders en, meestal, minder sterk zijn.

Literatuur

- Algemene Bond van Uitzendondernemingen (ABU). 2009. *Poolse uitzendkrachten in Nederland*. <http://www.nd.nl/artikelen/2009/juli/01/poolse-uitzendkracht-blijft-meestal-niet-lang>
- Boom, de, J., Weltevrede, A.M., Rezai, S., Engbersen, G. 2008. *Arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa*. Een verkenning van de maatschappelijke positie van migranten uit Oost-Europa en uit voormalig Joegoslavië. Risbo, Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Centraal Plan Bureau (CPB), Milieu- en Natuurplanbureau en Ruimtelijk Planbureau. 2006. *Welvaart en leefomgeving, een scenariostudie voor Nederland in 2040*. Den Haag.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), 2009, *STATLINE statistische database*. Voorburg. <http://statline.cbs.nl/statweb/>
- Culturescope, 2009. http://www.culturescope.nl/component/option.com_frontpage/Itemid.1/lang.nl/
- Dagevos, J. en M. Gijsberts (SCP). 2009. *Jaarrapport Integratie 2009*. Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Dagevos, J. en M. Gijsberts (SCP). 2010. Integratie geschetst in tien trends. *Volkscrant*, zaterdag 16 januari 2010.
- De Jong, A. en H. Hilderink. 2004. Langetermijn migrantenscenario's voor Nederland. *Bevolkingstrends*, 2004(1).
- De Jong, A. 2008. Vier scenario's voor de zeer lange termijn. *Bevolkingstrends*, 4-de kwartaal 2008.
- Eurostat, 2009. *New Chronos statistical database*. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
- Kivisto, P. 2001. Theorizing Transnational Immigration: A critical Review of Current Efforts. *Ethnic and Racial Studies*, volume 24, number 4, pp. 549-577.
- Korf, D.J. et al. 2009. *Polen in Nederland*. Onderzoek in opdracht van FORUM Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling. Uitgeverij Ger Guijs. Rotterdam.
- Levitt, P. en Waters, M.C. 2002. *The changing face of home: the transnational lives of the second generation*. Russel Sage, New York.
- Lee, H. 2004. Second generation Tongan transnationalism: hope for the future? *Asia Pacific Viewpoint*, Volume 45, number 2.
- Minkiewicz, J. 2009. *Polen zijn geen Turken of Marokkanen*. *Volkscrant* 18-07-2009, Forum katern, p.14.

- Preston, S. H., Heuveline, P., Guillot, M. (2001). *Demography: Measuring and modeling population processes*. Blackwell Pub.
- Portes, A. 2001. Introduction: the debates and significance of immigrant transnationalism. *Global Networks, Volume 1, number 3, pp. 181-193*.
- Raymer, J. and Abel, G. 2009. *The MIMOSA model for estimating international migration flows in the European Union*. Paper presented at the 2009 IUSSP conference, Marrakech, Morocco.
- Weltevrede, A.M., de Boom, J., Rezai, S., Zijderwijk, L., Engbersen, G. 2009. *Arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa. Een profielschets van recente arbeidsmigranten uit de MOE-landen*. Risbo, Erasmus Universiteit Rotterdam.

Annex 1. Schattingsmethoden

Er zijn twee schattingsmethodes toegepast. De eerste methode is een methode om schattingen voor 1ste generatie allochtonen uit MOE-landen af te leiden uit vooruitberekeningen die voor 1ste generatie allochtonen uit Overig Europa zijn gemaakt. De tweede methode is een standaard demografische methode om de bijbehorende omvang van de 2de generatie te schatten.

1. Een allocatiemodel voor het schatten van toekomstige aantallen 1ste generatie MOE-landers

De eerste methode betreft de toepassing van een *allocatiemodel* waarbij met behulp van veronderstellingen over groeiverhoudingpercentages de toekomstige aantallen 1ste generatie allochtonen uit MOE-landen worden afgeleid uit de WLO schattingen voor aantallen allochtonen uit Overig Europa (inclusief MOE-landen). Omdat op basis van het bevolkingsregister voor de periode 2002-2008 jaarlijkse aantallen allochtonen uit MOE-landen en aantallen allochtonen uit Overig Europa bekend zijn (CBS, 2009), kan voor elke groep de jaarlijkse groei eenvoudig worden vastgesteld. Op basis hiervan kan worden berekend hoe de jaarlijkse groei in beide groepen zich tot elkaar verhoudt, en dat wordt tot uitdrukking gebracht in het zogenaamde *groeiverhoudingpercentage* (kolom $e^{(T)}$ in onderstaande tabellen).

De kolommen $c^{(T)}$ en $d^{(T)}$ in onderstaande tabellen laten zien dat de groei van het aantal 1ste generatie allochtonen uit Overig Europa tussen 2004 en 2008 voor het grootste deel gevolg is van de groei in het aantal migranten uit MOE-landen. De tabellen laten ook zien dat in de jaren 2006 en 2007 de groei in omvang van de groep als geheel (Overig Europa) zelfs wordt overtroffen door de groei in omvang van de subgroep MOE-landers. Dat leidt tot groeiverhouding percentages (kolom $e^{(T)}$) voor die jaren die boven de 100% liggen.

Door nu veronderstellingen te maken (cursief gedrukte percentages in kolom $e^{(T)}$) over toekomstige jaarlijkse groeiverhoudingpercentages kunnen schattingen voor aantallen 1ste generatie allochtonen uit MOE-landen worden afgeleid uit de bestaande WLO scenarioschattingen voor aantallen 1ste generatie allochtonen uit Overig Europa.

In de kolommen van deze tabellen wordt dus precies aangegeven op welke wijze waargenomen en veronderstelde groeiverhoudingpercentages worden ingezet om uit de WLO schattingen voor allochtonen uit Overig Europa (kolom $f^{(T)}$), schattingen af te leiden voor aantallen allochtonen uit MOE-landen. In feite worden dus de jaarlijkse groeiverhoudingpercentages (kolom $e^{(T)}$) gebruikt om uit de groei (kolom $g^{(T)}$) in aantallen allochtonen uit Overig Europa (kolom $f^{(T)}$) het MOE-landen aandeel (kolom $i^{(T)}$) af te leiden. Het MOE-landen aandeel wordt allereerst opgeteld bij het in 2002 geregistreerde aantal MOE-landers (kolom $J^{(2002)}$), en vervolgens worden het MOE-landen aandeel van het volgende kalenderjaar erbij opgeteld waardoor de cumulatieve distributie van kolom $J^{(T)}$ wordt opgebouwd.

2. Toepassing van de cohort survival methode voor het schatten van toekomstige aantallen 2de generatie MOE-landers

De tweede methode betreft het toepassen van een variant (cohort-survival methode) op een standaard demografische techniek (cohort-component methode) om een bevolking naar leeftijd en geslacht vooruit te bereken (zie bijvoorbeeld: Preston *et al.*, 2001).

Toepassing van deze methode levert schattingen op van het verwachte aantal 2de generatie MOE-landers, naar leeftijd en geslacht. Om de methode toe te kunnen passen zijn de volgende gegevens

nodig: (1) een *startbevolking* naar leeftijd en geslacht, (2) een schatting van het *aantal geboorten* voor elk prognosejaar, en (3) schatting van de kans om te overleven van leeftijd X naar leeftijd X+1 (*overlevingskansen*) voor elk prognosejaar.

De startbevolking is berekend door te veronderstellen dat voor het jaar 2002 de verhouding tussen de 1ste en 2de generatie allochtonen uit de WLO schattingen voor Overig Europa representatief is voor de verhouding tussen de 1ste en 2de generatie allochtonen uit MOE-landen. Net als bij toepassing van de eerste methode is ook verondersteld dat de leeftijd- en geslachtverdeling van 2de generatie allochtonen uit MOE-landen dezelfde is als die van 2de generatie allochtonen uit Overig Europa.

Schattingen voor het jaarlijkse aantal geboorten⁸ worden verkregen door de bepaalde uitkomsten van de eerste methode te gebruiken. Voor elk prognosejaar wordt de verhouding van het geschat aantal vrouwen in de reproductieve leeftijd 20-49 jaar in de groep Overig Europa en de vergelijkbare groep vrouwen uit MOE-landen vastgesteld. Die verhouding (percentage) wordt vervolgens gebruikt om aantallen geboorten onder vrouwen uit Overig Europa (inclusief MOE-landen) toe te rekenen aan vrouwen uit MOE-landen.

Schattingen voor de jaarlijkse leeftijd- en geslachtspecifieke overlevingskansen worden eenvoudigweg berekend uit de jaarlijkse WLO voorspellingen voor aantallen 2de generatie allochtonen uit Overig Europa naar leeftijd en geslacht. De impliciete veronderstelling is dus dat de overlevingskansen van 2de generatie allochtonen afkomstig uit Overig Europa representatief worden geacht te zijn voor de overlevingskansen van vergelijkbare personen uit MOE-landen.

Met behulp van de bovenstaande gegevens en veronderstellingen is de 2de generatie MOE-landers geprognosticeerd voor de periode 2002-2040, waarbij de focus in dit rapport is op resultaten voor de jaren 2015 (korte termijn), en 2025 en 2040 (lange termijn). Bij het toepassen van de cohort-survival methode is dus rekening gehouden met veranderingen in de verhouding tussen het aantal 1ste generatie vruchtbare vrouwen afkomstig uit MOE-landen en vergelijkbare vrouwen uit Overig Europa. Dat is nodig vanwege omdat dit invloed heeft op de mate waarin geboorten onder vrouwen uit MOE-landen worden toegerekend aan vrouwen uit MOE-landen.

⁸ Omdat het bij de WLO vooruitberekeningen gaat om intervallen van vijf kalenderjaren, gaat het in feite om overlevingskansen voor vijfjarige leeftijdsgroepen (bijv. de kans van het cohort van 5-9 jarigen in 2002 om in 2007 te behoren tot de in leven zijnde groep 10-14 jarigen). Evenzo gaat het bij de toedeling van het aantal 'geboorten' feitelijk om toedeling van het aantal 0-4 jarige kinderen van 1ste generatie vrouwen uit Overig Europa aan vrouwen uit MOE-landen.

Hoge variant (1ste generatie MOE-landers)

Jaar	Bevolkingsregister gegevens (2002-2008)					WLO scenario 2002-2040				
	Bevolking		Groei		Groeiverhouding	Bevolking	Groei		Bevolking	
	Overig Europa (incl. MOE-landen)	MOE-landers	Overig Europa (incl. MOE-landen)	MOE-landers	Waargenomen (2002-2008) en voorspelling (2009-2040)	Global Economy scenario Overig Europa (incl. MOE-landen)	Overig Europa (incl. MOE-landen)	Voorspelde groei MOE-landers	Voorspeld aantal MOE-landers	Waargenomen (2002-2008) en voorspeld aandeel MOE-landers (2009-2040)
T	a ^(T)	b ^(T)	c ^(T) =a ^(T) -a ^(T-1)	d ^(T) =b ^(T) -b ^(T-1)	e ^(T) =(d ^(T) /c ^(T)) x 100%	f ^(T)	g ^(T) =f ^(T) -f ^(T-1)	i ^(T) =g ^(T) x e ^(T)	j ^(T) =j ^(T-1) +i ^(T)	h ^(T) =(j ^(T) /f ^(T)) x 100%
2002	124.447	37.774	-	-	-	132.758	-	-	37.774	28%
2003	130.893	40.285	6.446	2.511	39%	139.558	6.801	2.649	40.423	29%
2004	134.265	42.383	3.372	2.098	62%	146.143	6.584	4.097	44.520	30%
2005	139.906	47.783	5.641	5.400	96%	153.479	7.337	7.023	51.543	34%
2006	145.991	54.126	6.085	6.343	104%	162.268	8.789	9.162	60.705	37%
2007	152.361	60.599	6.370	6.473	102%	172.895	10.627	10.799	71.503	41%
2008	167.109	74.371	14.748	13.772	93%	185.493	12.598	11.764	83.267	45%
2009					100%	199.950	14.458	14.458	97.725	49%
2010					100%	215.897	15.947	15.947	113.671	53%
2011					100%	232.727	16.830	16.830	130.501	56%
2012					100%	249.617	16.890	16.890	147.392	59%
2013					100%	266.087	16.470	16.470	163.862	62%
2014					100%	282.180	16.093	16.093	179.954	64%
2015					100%	297.933	15.753	15.753	195.707	66%
2016					100%	313.378	15.445	15.445	211.152	67%
2017					100%	328.545	15.167	15.167	226.320	69%
2018					100%	343.458	14.913	14.913	241.233	70%
2019					100%	358.138	14.680	14.680	255.913	71%
2020					100%	372.604	14.466	14.466	270.379	73%
2021					100%	386.873	14.268	14.268	284.647	74%
2022					100%	400.957	14.084	14.084	298.732	75%
2023					100%	414.870	13.913	13.913	312.644	75%
2024					100%	428.622	13.752	13.752	326.397	76%
2025					100%	442.223	13.601	13.601	339.998	77%
2026					100%	455.681	13.458	13.458	353.455	78%
2027					100%	469.002	13.321	13.321	366.777	78%
2028					100%	482.194	13.192	13.192	379.968	79%
2029					100%	495.260	13.066	13.066	393.034	79%
2030					100%	508.204	12.945	12.945	405.979	80%
2031					100%	521.030	12.825	12.825	418.804	80%
2032					100%	533.738	12.708	12.708	431.512	81%
2033					100%	546.329	12.591	12.591	444.103	81%
2034					100%	558.802	12.473	12.473	456.576	82%
2035					100%	571.155	12.353	12.353	468.930	82%
2036					100%	583.386	12.231	12.231	481.161	82%
2037					100%	595.493	12.107	12.107	493.268	83%
2038					100%	607.472	11.979	11.979	505.246	83%
2039					100%	619.319	11.847	11.847	517.093	83%
2040					100%	631.028	11.709	11.709	528.802	84%

Lage variant (1ste generatie MOE-landers)

Jaar	Bevolkingsregister gegevens (2002-2008)					WLO scenario 2002-2040				
	Bevolking		Groei		Groeiverhouding	Bevolking	Groei		Bevolking	Waargenomen (2002-2008) en voorspeld aandeel MOE-landers (2009-2040)
	Overig Europa (incl. MOE-landen)	MOE-landers	Overig Europa (incl. MOE-landen)	MOE-landers	Waargenomen (2002-2008) en voorspelling (2009-2040)	Regional Communities scenario Overig Europa (incl. MOE-landen)	Overig Europa (incl. MOE-landen)	Voorspelde groei MOE-landers	Voorspeld aantal MOE-landers	
T	a ^(T)	b ^(T)	c ^(T) =a ^(T) -a ^(T-1)	d ^(T) =b ^(T) -b ^(T-1)	e ^(T) =(d ^(T) /c ^(T)) x 100%	f ^(T)	g ^(T) =f ^(T) -f ^(T-1)	i ^(T) =g ^(T) x e ^(T)	j ^(T) =j ^(T-1) +i ^(T)	h ^(T) =(j ^(T) /f ^(T)) x 100%
2002	124.447	37.774	-	-	-	132.758	-	-	37.774	28%
2003	130.893	40.285	6.446	2.511	39%	139.278	6.520	2.540	40.314	29%
2004	134.265	42.383	3.372	2.098	62%	144.838	5.561	3.460	43.773	30%
2005	139.906	47.783	5.641	5.400	96%	150.086	5.248	5.024	48.797	33%
2006	145.991	54.126	6.085	6.343	104%	155.500	5.414	5.643	54.440	35%
2007	152.361	60.599	6.370	6.473	102%	161.411	5.912	6.007	60.448	37%
2008	167.109	74.371	14.748	13.772	93%	167.991	6.579	6.144	66.591	40%
2009					90%	175.271	7.280	6.552	73.143	42%
2010					90%	183.147	7.877	7.089	80.232	44%
2011					90%	191.375	8.227	7.405	87.637	46%
2012					90%	199.587	8.212	7.391	95.028	48%
2013					90%	207.565	7.978	7.180	102.208	49%
2014					90%	215.322	7.757	6.981	109.189	51%
2015					90%	222.869	7.547	6.792	115.982	52%
2016					90%	230.214	7.346	6.611	122.593	53%
2017					90%	237.365	7.151	6.436	129.028	54%
2018					90%	244.326	6.961	6.265	135.293	55%
2019					90%	251.102	6.776	6.098	141.392	56%
2020					90%	257.695	6.593	5.934	147.325	57%
2021					90%	264.106	6.412	5.770	153.096	58%
2022					90%	270.338	6.232	5.609	158.704	59%
2023					90%	276.391	6.053	5.448	164.152	59%
2024					90%	282.265	5.874	5.287	169.439	60%
2025					90%	287.960	5.695	5.125	174.564	61%
2026					90%	293.476	5.516	4.964	179.528	61%
2027					90%	298.813	5.337	4.804	184.332	62%
2028					90%	303.972	5.159	4.643	188.975	62%
2029					90%	308.953	4.981	4.483	193.458	63%
2030					90%	313.757	4.804	4.323	197.781	63%
2031					90%	318.385	4.628	4.165	201.946	63%
2032					90%	322.837	4.452	4.007	205.953	64%
2033					90%	327.116	4.279	3.851	209.804	64%
2034					90%	331.222	4.107	3.696	213.500	64%
2035					90%	335.159	3.937	3.543	217.043	65%
2036					90%	338.928	3.770	3.393	220.435	65%
2037					90%	342.534	3.606	3.245	223.681	65%
2038					90%	345.980	3.446	3.101	226.782	66%
2039					90%	349.271	3.291	2.962	229.744	66%
2040					90%	352.412	3.141	2.827	232.571	66%

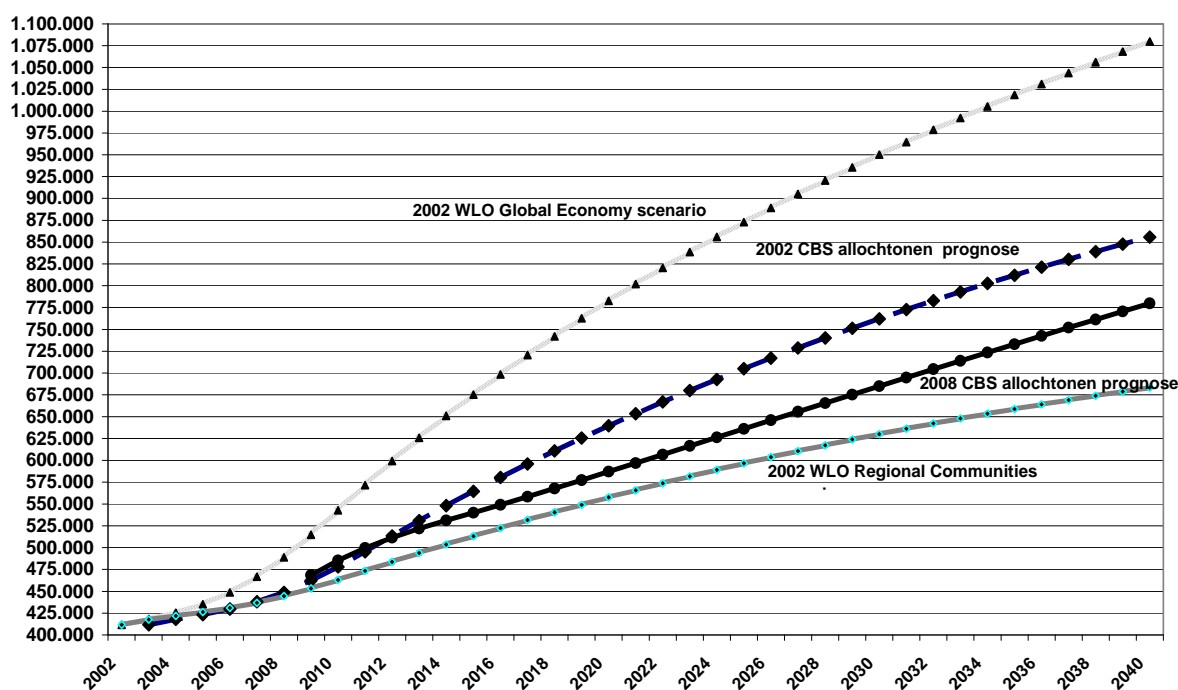
Annex 2. Toekomstbestendigheid van WLO scenario's

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de basisgegevens en de bevolkingsvoortberekningen die voor allochtone hoofdgroepen zijn gemaakt in het kader van de Welvaart en Leefomgeving (WLO) scenario's 2002-2050 (zie ondermeer De Jong en Hilderink, 2004). Deze scenario's zijn gebaseerd op de uitgangspunten van de CBS allochtonenprognose voor de periode 2002-2050. Alvorens hiervan gebruik te maken is onderzocht of deze bevolkingsvoortberekningen nog wel actueel zijn in 2010. Dit is gedaan door ze te spiegelen aan de uitkomsten van de meest recente CBS allochtonenprognose voor de periode 2008-2050. Dat wordt in figuur 1 en 2 geïllustreerd. Een precieze vergelijking voor de hoofdgroep Overig Europa is echter niet echt mogelijk omdat de CBS classificatie van allochtonen in hoofdgroepen in 2002 verschilt van die in 2008, juist vanwege de EU-toetreding van MOE-landen in 2004 en 2007. Na 2004 worden deze landen namelijk geassocieerd in de nieuwe hoofdgroep EU-27 (voorheen EU-15), een groep die in 2002 natuurlijk nog niet bestond. Daarom is voor een hoger schaalniveau (alle Europese landen) onderzocht of de scenario's en prognoses uit 2002 nog plausibel genoeg zijn om er schattingen voor MOE-landers uit af te leiden.

Figuren 1 en 2 laten weliswaar zien is dat de CBS allochtonenprognose 2008-2050 wat lager uitvalt dan die welke in 2001 gemaakt is voor de periode 2002-2050, maar dat voor zowel de 1ste als 2de generatie geldt dat de meest recente prognose toch binnen de bandbreedte van de WLO scenario's valt en dat betekent ondersteuning voor de toekomstbestendigheid van de demografische assumpties en uitkomsten van de WLO scenario's.

De conclusie is dus dat de WLO scenario's 2002-2050 gebruikt kunnen worden om schattingen voor aantallen allochtonen uit MOE-landen af te leiden uit schattingen die gemaakt zijn voor de hoofdgroep Overig Europa.

Figuur 1: Bandbreedte van de 2002 WLO scenario's voor 1-ste allochtonen uit Europese herkomstlanden, en de 2002 en 2008 allochtonenprognose.

Figuur 2: Bandbreedte van de 2002 WLO scenario's voor 2de generatie allochtonen uit Europese herkomstlanden, en de 2002 en 2008 CBS allochtonenprognose

